Qorti tal-Appell Kriminali

Onor. Imhallef Consuelo Scerri Herrera, LL.D., Dip Matr., (Can)

Appell Nru: 333/2018

Il-Pulizja

Spettur Yvonne Farrugia

Vs

Nicholas Dimech

Illum 15 ta' Jannar, 2019

Il-Qorti,

Rat l-akkuzi dedotti kontra l-appellat, Nicholas Dimech detentur tal-karta tal-identita Maltija 301779(M), akkuzat quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali talli:

f'Ta' Sliema, fis-7 ta' Settembru 2009 jew fil-jiem u x-xhur ta' qabel, fil-kapacita' tieghu ta' ufficjal jew impjegat pubbliku, in konnessjoni mal-kariga jew impjieg tieghu, talab, irceva jew accetta ghalih jew ghal haddiehor xi rigal jew weghda jew offerta ta' xi rigal fi flus jew f'utili iehor, jew ta' xi vantagg iehor, li ghalihom hu ma kellux jedd;

Kif ukoll talli fit-22 ta' Awwissu 2010, b'diversi atti maghmulin fi zminijiet differenti li jiksru l-istess disposizzjoniji tal-Ligi u li gew maghmula b'risoluzzjoni wahda,

ingurja, jew hedded jew ghamel offiza fuq il-persuna ta' wiehed inkarigat skond il-ligi minn servizz pubbliku, waqt li kien qieghed jaghmel jew minhabba li kien ghamel dan is-servizz, jew bil-hsieb li jbezzghu jew li jinfluwixxi fuqu kontra l-ligi fl-esekuzzjoni ta' dak is-servizz.

Il-Qorti giet gentilment mitluba sabiex f'kaz ta' htija, barra li tinfliggi l-pieni stabbiliti mil-ligi, tapplika l-provvedimenti ta' l-Artikolu 119 tal-Kap. 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

Illi permezz tas-sentenza moghtija fil-5 ta' Lulju, 2018 il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali ma sabitx lill-imputat Nicholas Dimech hati u illiberatu mill-akkuzi kollha migjuba kontrih.

Illi l-Avukat Generali appella din id-decizjoni permezz ta' appell ipprezentat fir-registru ta' din il-Qorti nhar is-sitta u ghoxrin (26) ta' Lulju tas-sena elfejn u tmintax (2018);

Illi quddiem din il-Qorti fis-seduta ta' nhar l-ghoxrin (20) ta' Novembru tas-sena elfejn u tmintax (2018) gie vverbalizat li '*Dr. Gatt ghall-appellant jitlob li qabel ma jghamel is-sottomissjonijiet finali fuq l-appell tal-AG il-Qorti tghati digriet sabiex tisfilza l-istqarrija tal-appellat mill-atti. Konsegwentement l-appellant qed jitlob li l-istqarrija tieghu tigi sfilzata.*'

Illi Dr Charles Mercieca ghall-Avukat Generali oppona ghal tali talba.

Illi l-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fid-decizjoni appellata skartat l-istqarrijiet rilaxxati mill-imputat bhala prova inammissibbli u kwalunkwe referenza li saret ghalihom mix-xhieda tal-prosekuzzjoni;

Ikkunsidrat;

Illi skont l-atti processwali l-imputat Nicholas Dimech irrilaxxa erba' (4) stqarrijiet rigwardanti l-akkuzi imputati lilu. Zewg stqarrijiet gew rilaxxati fil-hdax (11) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) fit-12:58hrs[1] u ohra fil-15:55hrs[2] u zewg

[1] Skont ma jirrizulta a fol 9 et sequitur
[2] Skont ma jirrizulta a fol 12 et sequitur

stqarrijiet ohra rilaxxjati fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) wahda moghtija fil-16:50hrs[3] u ohra fil-18:35hrs[4].

Illi fl-erba' (4) stqarrijiet, tirrizulta t-twissija segwenti:

"*M'intix obbligat li titkellem sakemm ma tkunx tixtieq li titkellem, imma dak li tghid jista' jingieb bi prova. Inti ghandek il-jedd, jekk inti tilob, li qabel ma ssirlek xi interrogazzjoni, tithalla kemm jista' jkun malajr tikkonsulta privatament ma' avukat jew prokuratur legali, wicc imb'wicc jew bit-telefon ghal mhux aktar minn siegha zmien. Inti qieghed tigi mgharraf ukoll li jekk inti tezercita d-dritt li tikkonsulta l-avukat jew prokuratur legali kif spjegat aktar 'l fuq u waqt l-interrogatorju inti ma tkun trid tghid xejn jew tonqos milli ssemmi xi fatt, jekk ikun il-kaz li l-quddiem jittiehdu proceduri kriminali fil-konfront tieghek, il-Qorti jew il-gudikant jistghu jaslu ghal regola ta' inferenza li tammonta ghal prova korraborattiva, jekk matul il-process inti tressaq xi difiza li tkun ibbazata fuq xi fatt li ma tkunx semmejt matul l-interrogazzjoni. Finalment qieghed tigi nfurmat ukoll li jekk ikun hemm kawzi ragonevoli, jista' jigi awtorizzat li t-twettiq ta' l-ezercizzju tal-jedd tieghek ghal parir legali jigi mdewwem ghal mhux aktar minn 36 siegha kif stipulat fl-Artikoli 355AT/355AU tal-Kodici Kriminali*"

Illi l-imputat iffirma l-erba' (4) stqarrijiet fejn hemm dikjarat li '*din l-istqarrija ghamiltha jien volontarjament u ma gietx imgieghla b'theddid jew biza', jew b'weghdi jew bi twebbil ta' xi vantaggi, u wara li. giet moqrija lili naghzel li niffirmaha.*'

Illi meta xehed l-Ispettur Angelo Gafa' fis-seduta tat-tnejn u ghoxrin (22) ta' Settembru tas-sena elfejn u ghaxra (2010) huwa spjega li l-imputat kien inghata d-dritt li jikkonsulta ma' Avukat qabel l-ewwel stqarrija u li kien filfatt kellem lil Dr Michael Sciriha. Filfatt l-Ispettur Angelo Gafa' in kontro-ezami spjega li '*...dik hija l-caution li tinghata lil kulhadd, jien nikkonferma li fil-kaz tas-Sur Dimech fit-tieni stqarrija ma ergajtx offrejtlu d-dritt ta' l-avukat tajjeb, infurmajtu biss li ghandu dritt li ma jwegibx ghal mistoqsijiet li se nghamillu u dak li jghid jista' jingieb bhala prova ghaliex kien diga kkonsulta ma l-avukat tieghu precidentament.*' Mistoqsi '*Jigifieri inti ma ergajtx ghidtlu?*' wiegeb '*Sinjura Magiatrat persuna, jiena hekk mghallem u hekk hemm fil-ligi, ghandu dritt*

[3] Skont ma jirrizulta a fol 15 et sequitur
[4] Skont ma jirrizulta a fol 18 et sequitur

li jikkonsulta ma l-avukat qabel ma jigi nterrogat, Dimech kien diga' beda jigi nterrogat f'dak l-istadju u din hija t-tieni stqarrija li ta.' Dwar li fit-tieni stqarrija xorta tnizzel li ghandu d-dritt li jikkonsulta mal-Avukat, spjega li '*Hallejtha kollha kemm hi, jista' jkun li f'din il-parti ghandi zball, ghandi nuqqas jiena.*' Fix-xhieda tieghu spjega li '*Kif anke ghamilt referenza ghall-intervsta tas-Sur Dimech dan jghid li talab biex ikellem avukat iehor izda ma thalliex. Din mhux vera Sinjura Magistrat. Jiena saqsejt lis-Surgent 474 Norbert Said li kien qed jakkumpanjah u dan qal li fl-ebda hin ma talbu jkellem avukat iehor. Apparti minn hekk jiena nghid li r-regola hi li persuna arrestata jista' jikkonsulta ma avukat wiehed u mhux aktar. Pero' anke kieku staqsa, s-Sur Dimech qatt ma staqsa biex ikellem avukat iehor.*'

PS500 John Giusti fix-xhieda tieghu ta' nhar is-sebgha (7) ta' Frar tas-sena elfejn u hdax (2011) stazzjonat CID lock up xehed li '*Ahna rigward kif jidhol persuna, meta nigu biex nirregistrawh, ovvjament nitolbuhom il-particulars, kif hawn kollox imnizzel hawn hekk u kif ukoll nistaqsuhom ibaghtux minn xi kundizzjoni medika fejn id-detainee, s-sur Dimech kien qalli li juza l-ventoline. Nistaqsuhom ukoll jixtiqux jinfurmaw lil tal-familja li qeghdin hemm, fejn dana talabna li javza lil tal-familja iktar tard. Staqsejnieh ghad-dritt tieghu li jikkonsulta ma avukat ukoll u hu ghazel li jkellem lil Dr. Michael Scriha u fil-fatt kellmu mil-hdax nieqes hamsa (10.55) ta' fil-ghodu sal-hdax u ghaxra (11.10) fil-prezenza ta' PS 474....*'

Fis-seduta tas-sebgha (7) ta' Frar tas-sena elfejn u hdax (2011) gie vverbalizzat li '*Il-partijiet qed jezentaw lil Dr Michael Sciriha sabiex jaghti x-xhieda tieghu u dan peress li d-difiza mhux tikkontesta l-fatt li l-imputat tkellem mieghu u dan fil-11 ta' Awwissu 2010, qabel ma beda l-interrogazzjoni.*'

Illi kif jirrizulta a fol 14, giet iffirmata dikjarazzjoni ta' rifjut tal-jedd ghal parir legali datata l-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) li taqra li '*Wara li jiena Nicholas Dimech (ID: 301779M) gejt arrestat in konnessjoni ma' allegat reat ta' ingurji jew theddid kontra ufficcjali pubblici gejt informat mill-Assistent Kummissarju Michael Cassar li jien ghandi il-jedd, jekk hekk nitlob, li qabel ma ssirli xi interrogazzjoni nithalla kemm jista' jkun malajr nikkonsulta privatament ma' avukat jew prokuratur legali, wicc imb'wicc jew bit-telefon, ghal mhux aktar minn siegha zmien, qieghed niddikjara li jiena qieghed nirrinunzja milli nezercita dan id-dritt.*'

PS474 Norbert Said fis-seduta tal-hdax (11) ta' Novembru tas-sena elfejn u ghaxra (2010) spjega *li 'fil-hdax (11) ta' Awwissu ghal habta tal-ghaxra u hamsa, fil-ghaxra u hamsa ta' filghodu (10.15 a.m.), Nikki Dimech, Nicholas Dimech illi qed naghraf f' din l-awla kien attenda volontarjament fl-ufficcju tal-Ispettur Angelo Gafa' u dan sabiex jigi mitkellem rigward allegazzjonijiet illi kien ghamel Stephen Buhagiar fil-konfront tieghu. Fl-ghaxra u hamsa (10:05) is-Sur Gafa' kien infurmah illi jinsab taht arrest rigward l-allegazzjonijiet illi kien ghamel Stephen Buhagiar fil-konfront tieghu u kien tah is-solitu twissija li mhux obbligat li jwiegeb ghal kull domanda li ssirlu. Barra minn hekk kien ukoll tah id-dritt ghal avukat fejn is-Sur Dimech kien ghazel illi jikkonsulta lil Dr Michael Sciriha.'* Spjega li t-telefon cellulari ta' Dr Michael Sciriha kien mitfi peress li kien imsiefer izda li sussegwentement ghamel kuntatt mieghu u l-imputat kellem lil Dr Michael Sciriha. Xehed li f'din it-telefonata kien hemm interval ta' madwar minuta peress li kienet inqaghtet il-linja u mar mal-ewwel biex jerga jqabdu ma' Dr. Sciriha. Spjega li qabel it-tieni stqarrija is-sur Gafa' kien staqsieh jekk riedx l-*inhaler* u jekk kellux bzonn xi haga u kkonferma li ma kellu bzonn xejn. Spjega li '*gie rilaxxat mill-pulizija u fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu rega' gie mitlub jattendi l-Kwartieri Generali tal-Pulizija did-darba sabiex jigi mitkellem dwar zewg intervisti li kien ghamel fuq zewg gurnali lokali. Em, em, din id-darba kien fl-erbgha ta' waranofsinhar (4:00 p.m,). Illi l-Assistent Kummissarju Michael Cassar kien tah is-solita twissija li mhux obbligat li jwiegeb ghal kull domanda li ssirlu u dak li jghid jista' jingieb bi prova. Kien tah ukoll id-dritt tal-avukat imma did-darba ghazel li ma jkkonsultax l-avukat...*'

L-Assistent Kummissarju Michael Cassar[5] fis-seduta ta' nhar il-wiehed u ghoxrin (21) ta' Marzu tas-sena elfejn u hdax (2011) b'referenza ghal fol 14 sa 19[6] spjega li '*Nikkonferma fuq dawn id-dokumenti dana kont prezenti fl-interrogazzjni kif ukoll fit-tehid ta' l-istqarrijiet ghax hawn zewg (2) stqarrijiet, fil-waqt li hemm id-dikjerazzjoni wkoll ta' l-imputat fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu elfejn u ghaxra (2010) fil-Kwartieri Generali tal-Pulizija fl-ufficcju ta' l-Ispettur Gafa' fejn l-imputat Nicky Dimech li qed naghraf fl-awla hawn hekk illum gie mwissi bis-solitu twissija li cioe' ma kienx obligat li jirrispondi ghad-domandi li kienu sejrin isirulu kif ukoll li kellu dritt ghall-Avukat u dan id-dritt kien cahdu.*'

---

[5] L-isem tax-xhud fuq it-traskrizzjoni taqra 'L-Ass.Kummissarju Michalel Cassar'

[6] Fejn jinsabu d-dikjarazzjoni ta' rifjut tal-jedd ghal parir legali datata l-31 ta' Awissu, 2010 u zewg stqarrijiet moghtija fil-31 ta' Awissu, 2010

Spjega li fl-istess gurnata ittiehdet stqarrija ohra li l-imputat iffirma fejn '*ghalhekk bl-istess twissija u l-istess dikjarazzjoni li kien ghamel dwar id-dritt ta' l-Avukat fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu fl-istess ufficcju ta' l-Ispettur Gafa' kien irrilaxxa stqarrija ohra...*'.

Illi skont l-atti senjatament a fol 80 et sequitur, l-imputat ghamel numru ta' allegazzjonijiet ma' gurnali lokali dwar il-mod ta' kif jghid li gie trattat meta gie arrestat u l-mod u manjiera li ttiehdu l-istqarrijiet. L-imputat xehed quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fis-seduta ta' nhar is-sitta u ghoxrin (26) ta' Gunju tas-sena elfejn u sebgha (2007) wara li l-Qorti tal-Appell (Kriminali) kienet irrimandat l-atti lura lil Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali u dan in vista li kienet annullat id-decizjoni moghtija fit-tlieta (3) ta' Dicembru tas-sena elfejn u tnax (2012). L-akkuzat kien iddecieda li jiehu l-pedana tax-xhieda fejn spjega l-mod li jghid li kien trattat meta gie arrestat u interrogat. Xehed li '*Dhalt u malli dhalt qalli: X'qed tidhaq int? Ghidtlu : Ghalxiex? Qalli : Int arrestat. Ghidtlu: Arrestat ghal xiex. Qalli: Mur ghidt lit-tfajla tieghek titlaq l-barra minn hawn. Jiena mort, hrigt ghax ovjament taf hemm titla' fuq, ghidt lit-tfajla ghidtilha: Stennieni barra u malli dhalt gewwa, sorry ha nghid dawn il-kliem imma qalli: Jew tirrizenja minn Sindku jew ha nfottilek il-karriera tieghek professjonali. Ghidtlu: Fuqhiex? Qalli: Fuqhiex ma tafx? U hemmhekk beda t-theddid li bazikament l-ewwel qalli ghandek avukat, b'mod ta' ton jigifieri ton li jiena ga dak il-hin inhsadt ghax jiena sejjer ghal meeting mhux ha nigi arrestat. Qalli: Ghandek avukat? Jien ma kellix avukati ghax qatt ma kelli kawzi kriminali jew kawzi ta' xejn, imma kont hdimt fil-kawza ta' taxxa b' Dr. Michael Sciriha u ghidt ha ncempel lilu. Inzilna isfel, jigifieri dan kien ghal habta ta' l-ghaxra neqsin kwart (9:45). Inzilna isfel, cempilt lilu, ppruvajt erba' darbiet, ma setax jaqbad ghax ma kontx naf in-number tieghu nfatti tahuli l-Ispettur stess minn fuq in-nurmi tieghu ghax kien imsiefer u fl-ahhar qbadnieh u qalli: Ghandek trading in influence, qalli: ikkopera mal-pulizija u dak li ghamilt. Tlajna fuq minflokk bdejt l-istatement tieghi hadni fil-confernece room u l-Ispettur Angelo Gafa' hlief jheddidni ma bediex.*'

Mistoqsi kif, l-imputat kompla jispjega li '*Kif b'dawn l-affarijiet. Jien ha naghmel show bik, ha nhallik tmienja u erbghin (48) siegha hawnhekk u ntellghuk quddiem il-press kollu jekk ma tghidx dak li rrid jien. Kif rajt fi-kaz ta' Marsaxlokk Football Club waqqajthom fit-third division u jekk tghid dak li nghidlek jien jiena rresqhek quddiem il-Magistrat biex bhal*

Peter Harnshaw li kien Manager ta' Marsaxlokk tista' tmur quddiem il-Magistrat kif suppost, jekk trid, jekk dejjem nghid li jrid jisma hu, bazikament naghtik ic-citazzjoni kif ghamilt mas-Sindki ta' Bormla u ta' San Gwann meta nqabdet il-kwistjoni ta' l-iskart ukoll. U dan bazikament trid tifhem l-istatement tieghi beda fis-siegha neqsin zewg minuti (12:58), allura jien ghamilt kwazi tlett (3) sieghat mentalment torturat f' din il-Conference room u hu beda jghidli: Habib isma minni ghamel dak li nghidlek jien. All right kien hemm fifteen (5) minutes interferenza fejn gie dan it-Tipo, Alla jbierek qabdu mall-ewwel u kien ga lest pulit biex jigi u gie u kkonfronta mieghi...' Spjega wkoll li '*U jekk nista' nghidlek il-keyboard kien ha jkissirha, ghax jien ovjament imbaghad ghidt il-verita, ghidt jien m' iniex ha nirrovina kollox. Imma ga hemmhekk Sur Magistrat kien beda jaghtini panic attack u asthma attack ghax jiena acute asthma ghandi ilni biha mindu kont zghir u minn ta' thirteen (13) gietni aghar.*'

L-imputat xehed ukoll li '*U jien minghalija li wara li ha naghtih il-verita hu beda jghidi: Qed tigdeb, qed tigdeb u minn kollox beda jghidli. U issa ha tpattiha ta'dan kollu u qed nghidlek il-keyboard kien ha jkissiru ghax ma bediex jisma' dak li li jien ghidtlu, ghax tant kienet attakk waqt li kont qieghed fil-conference room mieghu li jiena bazikament ghidtlu l-verita mbaghad. Ghditlu: Jiena m'iniex ha nirrovina l-karriera tieghi dan kollu ghax qieghed jheddidni, imma ma kontx naf li wara ha jaqfilni isfel ghalxejn, ghax jiena kkollaborajt maghhom.*' Kompla jixhed '*Issa wara li tajtu dan ovjament minghajr avukat, minghar recorder, jigifieri dan nizzel li ried u x'ma riedx jiena gejt imsakkar isfel u meta gejt imsakkar isfel jiena staqsejt il-warden t'hemmhekk biex jaghtuni l-inhaler ta' l-asthma li kelli fil-karozza. Issa dan kienu ghal xi l-habta tas-saghtejn u ghaxra (2:10). Cempilt lit-tabib tieghi Dr. Eddie Rapa u kien mitfi, cempilt lit-tabib iehor Dr. Stephen Spiteri u qalhom: Tuh Valium wahda biex jikkalma u tuh l-inhaler. L-inhaler qatt ma wasal allavolja kelli fil-karozza.*'

L-imputat mistoqsi jekk qalulux ghala ma ridux igibuh, wiegeb '*Ghax skond l-Ispettur Gafa' kellek bzonn prescription. Issa jien nahlef kont nhossni qed immut, infatti qeghduni f' gagga, f' cella mimlija arja u jien intfajt il-fuq hekk biex niehu n-nifs u jahasra l-inhaler tieghi kien qieghed fifty (50) meters gewwa gol-karozza. Imbaghad at five to four (3:55) gie ghalija Norbert Said is-surgent u qalli: L-Ispettur irid ikellmek. Infatti tellewni hekk ghax lanqas kelli sahha niccaqlaq u bazikament f l-istat li kont qieghed jien xejn qalli: Ghandek l-inhaler hawn,*

l-affarijiet li rajt jigru u smajt fuq il-kaz ta' Nicholas Azzopardi u kollox ghidt hawn xi haga hazina jien ma ridtx immiss dak l-inhaler b'xejn, ghidltu kif ghandi dak ghandi tieghu u bazikament jien hemmhekk it-tieni stqarrija la talabni d-dritt ghall-avukat, infatti m' hemmx miktub fl-ewwel sentenza jekk jien gejt mistoqsi jekk, fl-originali hemm, fil-komuni hemm.' Mistoqsi x'gara fit-tieni stqarrija jghid li '*Fit-tieni stqarrija, ghidt kollox iva biex nohrog il-barra. Infatti hu ma ressaqnix dakinhar, kieku ressaqni dikinhar, jiena mort malli dhalt gol-karozza hadt erba' nnifsijiet tal-Ventolin u ghalinqas gejt kwazi f'tieghi mbaghad mort id-dar u hadt id-disk.*' Mistoqsi ghala ta' verzjoni fl-ewwel stqarrija u biddel kollox fit-tieni stqarrija wiegeb '*ghax kont qed inhossni ha mmut. Stat kritiku hekk persuna ghaliex hallewni saghtejn hemm isfel minghar ma jaghtuni l-asthma mall-ewwel. Jiena ma stajtx, kont anka apparti mill-ewwel trawma li tawni filghodu li heddidni u dan kollu, jien fejn kont naf x'ha jigrili. Jiena bazikament kemm ridt nohrog il-barra minn hemmhekk u bazikament hu kien kuntent, hafna nista nghidlek, hafna minn dak il-kliem li ntqal lanqas biss ghidthom jien.*' Xehed li t-tabib gie d-dar ghax ma setghax imur. Gie prezentat certifikat mediku a fol 531 tal-process. l-imputat spjega li '*...jiena dak il-hin ridt biss nasal id-dar allavolja hadt l-inhaler kont qieghed tajjeb, soqt lejn id-dar, x' hin ghamilt il-battery ma xulxin wara fifteen (15) minutes tidhol unknown call jien irrispondejtha ghax hsibthom il-pulizija u kien Pawlu Borg Olivier.*' Mistoqsi x'qallu, xehed '*Pawlu Borg Olivier qalli: Hemmhekk x'mort tghid? Ghidtlu : Hemmhekk fejn? Qalli: Il-pozizzjoni tieghek. Ghidtlu: Ghalxiex qed tirreferi? Qalli: Ghall-istatement li mort tghid. Ghidtlu: Inti fejn taf x'mort nghid? Jien ghadni kemm hiereg min hemmhekk siegha u nofs qabel inti taf x'mort nghid hemmhekk. Hu ma kienx in-number tieghu kien unknown ghax jiena n-number tieghu jiena l-ahhar persuna li naf fid-dinja li kont ha nkellem dak il-hin lilu. Qalli : Inti ghada trid tmur tirrezenja, l-pozizzjoni tieghek it's untenable, trid taghti r-rizenja tieghek u bla, bla, bla. Ghidtlu : Mela inti taf l-istatement tieghi x'fih jew ma fiehx ghax inti qed tghid li rrid nirrezenja.*' Xehed li qallu '*Jiena bazikament qed nghidlek trid tmur ghand Jean Pierre Debono u tirrizenja u qatali f'wicci.*'

Valentina Rea meta xehdet fis-seduta tal-wiehed u ghoxrin (21) ta' Marzu tas-sena elfejn u hdax (2011) li b'referenza ghall-hdax (11) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) xehdet li '*Mela rcivejt telefonata minn ghand Richard Hall li Nikky, l-gharus tieghi beda jaqta' nifsu u kellu bzonn xi inhaler u pinnoli. Jiena dak il-hin bil-genn tlaqt nigri*

mort malajr fil-karozza u ma kellix cwievet tal-karozza u nzilt malajr l-ufficcju ta' Nicky Dimech li huwa f'Ta' Xbiex. Gibt inhaler malajr minn hemm u fi kwarta ghoxrin (20) minuta kont hemm hekk u tajtulhom.' Tghid li '*Ghaddejthom lil tar-reception u mbaghad nizel xi pulizija u biex inkun certa li ha jaghtihomlu, ghax kont vera ecitata ghidtlu : Kun cert li taghtihomlu, qalli : All right.*' Richard Hall li xehed fid-disgha (9) ta' Mejju tas-sena elfejn u hdax (2011) b'referenza ghall-hdax (11) ta' Awwissu tas-sena elfejn u hdax (2011) jghid li '*saqsewni jekk Nicky Dimech ibghatix minn xi kundizzjoni. Jiena lil min saqsieni ghidtlu nahseb li jbaghti bl-asthma ma kontx mija fil-mija u cempilt lill-gharusa tieghu u kienet qed tistennieh hemm hekk.*'

L-Ispettur Angelo Gafa' fix-xhieda tieghu tat-tnejn u ghoxrin (22) ta' Settembru tas-sena elfejn u ghaxra (2010) in kontro-ezami xehed li '*Naf li s-Surgent 474 Norbert Said li tela' mieghu tela' bil-medicina f'idejh, naf li kellu inhaler u xi pakkett tal-medicina, il-pakett ma nafx x'inhu u zgur il-pakkett ha nofrilu jekk iridx juza minn dik il-medicina ghaliex f'dak l-istadju jiena kont infurmat li prescription ghad m'hemmx taghha u allura ma kontx ser inkun jien li nhallih jaghmel uzu minnha. Malli rajt l-inhaler offrejtlu ghandux bzonn l-inhaler u qalli li le. L-inhaler kien f'idejn is-Surgent, l-inhaler nista' nidentifikah ghax naf x'inhu inhaler pero' l-pinnoli ma nafx x'kienu. Dawn tellghhom mieghu s-Surgent mill-lock up.*' Jghid li '*kont gejt infurmat li qed isiru telefonati anke mat-tabib tieghu dak l-hin biex anke tingieb il-preskrizzjoni taghhom. Sa dak l-istadju kif gejt infurmat ma jidhirlix li kellhom il-preskrizzjoni.*' Jispjega '*Pero' anke hemm hekk is-Sur Dimech saqsejtu jekk kellux bzonn xi haga ohra, hu stess jikkonferma fl-istqarrija tieghu, u qalli li le. Ma gibidlix l-attenzjoni "iva ta' ghandi bzonn il-medicina". Kieku kien qalli hekk, jew imissni niehu medicina, kieku kien qalli hekk kont iva jiena stess nawtorizza it-tali haga.*' PS 318 Francis Rogers fis-seduta ta' nhar l-erbgha (4) ta' Frar tas-sena elfejn u hdax (2011) fejn spjega li '*fil-hdax (11) ta' Awwissu jiena dhalt xoghol ghall-habta tas-siegha (1:00) ta' wara nofs inhar u kien hemm Nikki Dimech li kien qed jigi interrogat fuq u ghall-habta tas-saghtejn u nofs (2:30) gabuh il-lock up minn fuq. Dana skont kif kelli mnizzel juza l-ventolin u staqsejtu jiehux xi medikatura ohra. Dan lili qalli li jiehu xi valiums. Jiena cempilt lil qarib tieghu kif qalli hu biex igibulu l-medicini u l-valiums. Infatti gew ftit wara dawn u mort ghalihom jien. Gabitulu t-tfajla tieghu l-ventolin u valium wahda.*' Mistoqsi dwar kif kien l-agir tal-imputat, xehed li '*Jien ghalija kien normali. Ghalija rajtu normali. Naf illi x'hin gie biex*

jerga jitla' ghall-interrgazzjoni ghall-habta tat-tlieta u nofs qieghed mieghu u ghidtlu: jekk jigi bzonnu, kemm taghtuwulu.' Mistoqsi kellux talba ghal medicini, wiegeb li ma kellu fl-ebda hin.

Ikkunsidrat;

Illi fiz-zmien li ttiehdu l-istqarrijiet tal-imputat, il-ligi ma kinitx tipprovdi ghad-dritt li suspettat ikollu l-prezenza ta' Avukat waqt l-interrogatorju. Suspettati kellhom id-dritt li jikkonsultaw ma' Avukat qabel l-interrogatorju. F'dan il-kaz partikolari jirrizulta mill-atti li fil-hdax (11) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) l-imputat irrilaxxa zewg stqarrijiet. Huwa kien ibenifika mid-dritt li jikkonsulta ma' Avukat tal-ghazla tieghu qabel l-interrogatorju, fejn kien ikkomunika telefonikament ma' Dr Michael Sciriha. Biss pero', nonostante dak li taqra t-twissija fuq it-tieni stqarrija li tidher a fol 12 et sequitur, l-imputat ma nghatax id-dritt li jerga' jikkonsulta ma Avukat qabel dik l-istqarrija u lanqas li jaghzel jekk ridx ikollu Avukat prezenti u dan peress li fl-ewwel lok l-imputat kien ikkomunika ma' Avukat qabel l-ghoti tal-ewwel stqarrija u fit-tieni lok il-ligi fiz-zmien tal-ghoti tal-istqarrijiet in kwistjoni ma kienitx taghti d-dritt lis-suspettati sabiex ikollhom Avukat prezenti waqt l-interogatorju.

Sussegwentement fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu tas-sena elfejn u hdax (2011), l-imputat rega' gie mghajjat id-Depot tal-Pulizija u dan wara allegazzjonijiet li l-imputat kien ghamel f'gurnali lokali fejn skont ma jirrizulta mill-atti, l-imputat kien iffirma dikjarazzjoni li tinsab a fol 14 fejn kien irrifjuta d-dritt li jikkonsulta ma' Avukat wara li gie arrestat '*in konnessjoni ma' allegat reat ta' ingurji jew theddid kontra ufficcjali pubblici*'. Dak in-nhar huwa rega' rrilaxxa zewg stqarrijiet.

Illi minn meta inghataw dawn l-erba' (4) stqarrijiet sal-lum il-gurnata saru tibdiliet sostanzjali fil-ligi, tant li permezz tad-*Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2013 dwar id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat fi proċedimenti kriminali u fi proċedimenti ta' mandat ta' arrest Ewropew, u dwar id-dritt li tiġi infurmata parti terza dwar iċ-ċaħda tal-libertà u d-dritt għal komunikazzjoni ma' partijiet terzi u mal-awtoritajiet konsulari, matul iċ-ċaħda tal- libertà* , suspettati nghataw

numru ta' drittijiet inkluz rigwardanti l-access ghas-servizzi ta' Avukat. Il-hamsa u ghoxrin (25) preambolu ta' din id-Direttiva jiprovdi li:

'L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuni suspettati jew akkużati jkollhom id-dritt li l-avukat tagħhom ikun preżenti u jipparteċipa b'mod effettiv meta huma jiġu interrogati mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal- infurzar tal-liġi jew minn awtorità ġudizzjarja, anke matul is-seduta tal-qorti. Tali parteċipazzjoni għandha tkun f'konformità ma kwalunkwe proċedura taħt liġi nazzjonali li tista' tirregola l-parteċipazzjoni ta' avukat matul l-interrogazzjoni tal-persuna suspettata jew akku- żata mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal- liġi jew ġudizzjarja, inkluż matul is-seduta tal-qorti, dment li tali proċedura ma tippreġudikax l-eżerċizzju effettiv u l-essenza tad-dritt ikkonċernat. Matul l-interro-gazzjoni mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew ġudizzjarja tal-persuna suspettata jew akkużata jew fis-seduta tal-qorti, l-avukat jista' fost l-oħrajn, f'kon- formità ma' tali proċeduri, isaqsi mistoqsijiet, jitlob kjari- fika u jagħmel stqarrijiet, li għandhom jiġu rreġistrati f'konformità mal-liġi nazzjonali.'

L-artikolu 3 ta' din id-Direttiva, liema artikolu jiprovdi:

'Id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat fi proċedimenti kriminali

1. L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuni suspettati u akkużati jkollhom id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat f'ħin u b'mod li l-persuni konċernati jkunu jistgħu jeżerċitaw d- drittijiet tagħhom ta' difiża b'mod prattiku u b'mod effettiv.

2. Il-persuni suspettati jew akkużati għandu jkollhom aċċess għas-servizzi ta' avukat mingħajr dewmien żejjed. Fi kwalunkwe każ, il-persuni suspettati jew akkużati għandu jkollhom id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat mill-mument l-aktar qrib minn dawn li ġejjin:

(a) qabel ma jiġu interrogati mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew ġudizzjarja;

(b) mat-twettiq minn awtorità ta' investigazzjoni jew awtorità kompetenti oħra ta' att investigattivi jew att ieħor ta' ġbir ta' provi skont il-punt (c) tal-paragrafu 3;

(c) mingħajr dewmien żejjed wara ċ-ċaħda tal-libertà;

(d) fejn ġew imħarrka biex jidhru quddiem qorti li għandha ġurisdizzjoni f'materji kriminali, fi żmien debitu qabel ma jidhru quddiem dik il-qorti.

3. Id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat għandu jimplika dan li ġej:

(a) L-Istati Membri għandhom jiżguraw li persuna suspettata jew akkużata jkollha d-dritt li tiltaqa' fil-privat u tikkomunika mal-avukat li jirrappreżentaha, inkluż qabel interrogazzjoni mill-pulizija jew minn awtorità oħra tal-infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja;

*(b**) L-Istati Membri għandhom jiżguraw li l-persuna suspettata jew akkużata jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jkun preżenti u jipparteċipa b'mod effettiv meta hija tiġi interrogata. Tali parteċipazzjoni għandha tkun konformi mal-proċeduri taħt il-liġi nazzjonali, dment li tali proċeduri ma jippreġudikawx l-eżerċizzju effettiv u l-essenza tad-dritt konċernat. Fejn avukat jipparteċipa matul interrogazzjoni, il-fatt li saret tali parteċipazzjoni għandu jiġi rreġistrat bl-użu tal-proċedura ta' reġistrar f'konformità mal-liġi tal-Istat Membru konċernat;***

(c) għandhom, minn tal-inqas, ikollhom id-dritt li l-avukat tagħhom jattendi għall-avvenimenti investigattivi jew l-attita' ġbir ta' provi li ġejjin,fejn dawk l-atti huma previsti fil-liġi nazzjonali u jekk il-persuna suspettata jew akkużata hija meħtieġa jew permessa li tattendi l-att konċernat:

(i) ringieli ta' persuni għall-identifikazzjoni;

(ii) konfrontazzjonijiet;

(iii) rikostruzzjonijiet sperimentali tax-xena tar-reat kriminali.

4. L-Istati Membri għandhom jimpenjaw ruħhom li jagħmlu l-informazzjoni ġenerali disponibbli biex jagħmluha faċli għall- persuni suspettati jew akkużati li jsibu avukat.

Minkejja d-dispożizzjonijiet tal-liġi nazzjonali dwar il-preżenza obbligatorja ta' avukat, l-Istati Membri għandhom jagħmlu l- arranġamenti meħtieġa biex jiżguraw li l-persuni suspettati jew akkużati li jinċaħdu mil-libertà tagħhom ikunu f'pożizzjoni li jeżerċitaw b'mod

effettiv id-dritt tagħhom ta' aċċess għas- servizzi ta' avukat, sakemm ma jkunux irrinunzjaw dak id- dritt f'konformità mal-Artikolu 9.

5. Huwa f'ċirkostanzi eċċezzjonali u biss fl-istadju ta' qabel il- kawża li l-Istati Membri jistgħu jidderogaw temporanjament mill-applikazzjoni tal-punt (c) tal-paragrafu 2 fejn id-distanza ġeografikament 'il bogħod ta' persuna suspettata jew akkużata tagħmilha impossibbli li jiġi żgurat id-dritt ta' aċċess għas- servizzi ta' avukat mingħajr dewmien żejjed wara li persuna tkun inċaħdet mil-libertà tagħha.

6. F'ċirkostanzi eċċezzjonali u biss fl-istadju ta' qabel il- kawża, l-Istati Membri jistgħu jidderogaw temporanjament mill-applikazzjoni tad-drittijiet previsti fil-paragrafu 3 sakemm dan ikun iġġustifikat fiċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ, abbażi ta' waħda mir-raġunijiet konvinċenti li ġejjin:

(a) fejn hemm ħtieġa urġenti li jkunu evitati konsegwenzi negattivi serji għall-ħajja, il-libertà jew l-integrità fiżika ta' persuna;

(b) fejn l-azzjoni immedjata mill-awtoritajiet investigattivi tkun essenzjali biex jiġu evitati li l-proċedimenti kriminali jiġu pperikolati b'mod sostanzjali. (Emfazi u sottolinear mizjud minn din il-Qorti)

It-trasposizzjoni ta' din id-Direttiva fil-ligi ta' Malta sehhet permezz tal-Att Nru LI tal-2016[7]. Is-subartikoli (1) u (2) tal-artikolu 355AUA tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta illum jipprovdu li:

'(1) Il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt ta' aċċess għal avukat fil-ħin u b'tali mod li jħalliha teżerċita d-drittijiet ta' difiża tagħha b'mod prattiku u effettiv.
(2) Il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha aċċess għal avukat mingħajr ebda dewmien. Fi kwalunkwe eventwalità, il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha aċċess għal avukat mill-mument li sseħħ l-ewwel waħda minn dawn il-ġrajjiet:
(a) qabel ma tkun interrogata mill-Pulizija Eżekuttiva jew minn awtorità oħra għall-infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja fir-rigward tat-twettiq ta' reat kriminali;

[7] Senjatament permezz tal-artikolu 355AT(1) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

(b) mat-twettiq minn awtoritajiet investigattivi jew awtoritajiet kompetenti oħra ta' xi att ta' natura investigattiva jew att ta' kollezzjoni ta' evidenza oħra skont is-subartikolu (8)(e);
(ċ) mingħajr ebda dewmien wara li tkun ġiet imċaħħda l-libertà;
(d) meta tkun ġiet imħarrka sabiex tidher quddiem qorti ligħandha ġurisdizzjoni f'materji kriminali, f'qasir żmien qabel ma titressaq quddiem dik il-qorti.

L-artikolu 355AUA(8) tal-Kapitolu 9 tal-Ligijiet ta' Malta illum jaqra:

'Id-dritt ta' aċċess għal avukat għandu jfisser dan li ġej:

(a) il-persuna suspettata jew akkużata, jekk tkun għażlet li teżerċita d-dritt tagħha għall-assistenza legali, u l-avukat tagħha, għandhom ikunu infurmati bl-allegat reat li għalih il-persuna suspettata jew akkużata ser tkun interrogata. Dik l-informazzjoni għandha tingħata lill-persuna suspettata jew akkużata qabel ma tibda l-interrogazzjoni, liema ħin m'għandux ikun inqas minn siegħa qabel ma tibda l-interrogazzjoni;

(b) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li tiltaqa' u tikkomunika fil-privat mal-avukat li jirrappreżentaha, inkluż interrogazzjoni minn qabel mill-pulizija jew minn awtorità oħra ta' infurzar tal-liġi jew awtorità ġudizzjarja;

*(ċ) **il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jkun preżenti u jipparteċipa b'mod effettiv fl-interrogazzjoni. Dik il-parteċipazzjoni tista' tiġi regolata skont proċeduri li l-Ministru responsabbli għall-Ġustizzja jista' jistabbilixxi permezz ta' regolamenti, hekk iżda li dawk il-proċeduri ma jippreġudikawx l-eżerċizzju effettiv u l-essenza ta' dak id-dritt konċernat. Meta avukat jipparteċipa fl-interrogazzjoni, il-fatt li kien hemm dik il-parteċipazzjoni għandu jkun irreġistrat permezz tal-użu fejn, fl-opinjoni tal-intervistatur, hu possibbli ta' mezzi awdjoviżwali skont il-paragrafu (d):***
Iżda d-dritt tal-avukat li jipparteċipa b'mod effettiv ma għandux jinftiehem bħala dritt tal-avukat li jostakola l- interrogazzjoni jew li jissuġġerixxi tweġibiet jew reazzjonijiet oħra għall-interrogazzjoni u kull mistoqsija jew rimarka oħra mill-avukat għandha, ħlief f'ċirkostanzi eċċezzjonali, issir wara li l-Pulizija Eżekuttiva jew awtorità oħra investigattiva jew awtorità ġudizzjarja jkunu ddikjaraw li ma għandhomx aktar mistoqsijiet;

(d) l-interrogazzjoni, it-tweġibiet kollha li jingħataw għaliha u l-proċeduri kollha relatati mal-interrogazzjoni tal-persuna suspettata jew akkużata, għandhom fejn, fl-opinjoni tal-intervistatur, hu possibbli jkunu rrekordjati b'mezzi awdjoviżwali u f'dak il-każ għandha tingħata kopja tagħhom lill-persuna suspettata jew akkużata wara li tkun intemmet l-interrogazzjoni. Kwalunkwe recording għandu jkun ammissibbli bħala prova, sakemm il-persuna suspettata jew akkużata ma tallegax u ma tagħtix prova li r-recording mhuwiex ir-recording oriġinali u li dan ġie mbagħbas. M'hemmx għalfejn issir traskrizzjoni tar-recording meta tkun użata fi proċeduri fil-qorti tal-ġustizzja ta' ġurisdizzjoni kriminali, lanqas ma hemm bżonn tal-firma tal-persuna suspettata jew akkużata f'dikjarazzjoni bil-miktub li tkun saret wara l-konklużjoni tal-interrogazzjoni ġaladarba l-mistoqsijiet u t-tweġibiet kollha, jekk hemm, ikunu ġew irrekordjati fuq mezzi awdjoviżwali;
(e) il-persuna suspettata jew akkużata għandu jkollha d-dritt li l-avukat tagħha jattendi għall-atti investigattivi jew ġbir ta' evidenza jekk il-persuna suspettata jew akkużata jeħtiġilha jew ġiet permessa li tattendi għall-att konċernat:
(i) ringiela ta' persuni suspettati għal finijiet ta'identifikazzjoni;
(ii) konfrontazzjonijiet;
(iii) rikostruzzjonijiet tax-xena tad-delitt.'

Fiz-zmien tal-ghoti tal-istqarrijiet mill-imputat, il-ligi ma kinitx tiprovdi ghad-dritt li suspettat jaghzel jekk jixtieqx li jkollu Avukat prezenti waqt it-tehid tal-istqarrijiet. Illum il-gurnata l-legislazzjoni Sussidjarja 9.24 bl-Avviz Legali 102 tal-2017 tiprovdi ghal Regolamenti dwar il-procedura waqt l-interrogazzjoni ta' persuni suspettati u persuni akkuzati. Dawn l-emendi fil-ligi Maltija ghalhekk dahlu fis-sehh snin wara r-rilaxx tal-istqarrijiet tal-imputat u wara li kien hemm zvilluppi sinifikanti fil-gurisprudenzja. Din il-Qorti tibda billi taghmel referenza ghas-sentenza tal-Grand Chamber tal-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet **'Salduz v. Turkey'**[8] fejn gie kkunsidrat:

'56. In the present case, the applicant's right of access to a lawyer was restricted during his police custody, pursuant to section 31 of Law no. 3842, as he was accused of committing an offence falling within the jurisdiction of the State Security Courts. As a result, he did not

[8] Deciza fis-27 ta' Novembru, 2008 (Application no. 36391/02)

have access to a lawyer when he made his statements to the police, the public prosecutor and the investigating judge respectively. Thus, no other justification was given for denying the applicant access to a lawyer than the fact that this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions. As such, this already falls short of the requirements of Article 6 in this respect, as set out at paragraph 52 above.

57. The Court further observes that the applicant had access to a lawyer following his detention on remand. During the ensuing criminal proceedings, he was also able to call witnesses on his behalf and had the possibility of challenging the prosecution's arguments. It is also noted that the applicant repeatedly denied the content of his statement to the police, both at the trial and on appeal. However, as is apparent from the case file, the investigation had in large part been completed before the applicant appeared before the investigating judge on 1 June 2001. Moreover, not only did the İzmir State Security Court not take a stance on the admissibility of the applicant's statements made in police custody before going on to examine the merits of the case, it also used the statement to the police as the main evidence on which to convict him, despite his denial of its accuracy (see paragraph 23 above). In this connection, the Court observes that in convicting the applicant, the İzmir State Security Court in fact used the evidence before it to confirm the applicant's statement to the police. This evidence included the expert's report dated 1 June 2001 and the statements of the other accused to the police and the public prosecutor. In this respect, however, the Court finds it striking that the expert's report mentioned in the judgment of the first-instance court was in favour of the applicant, as it stated that it could not be established whether the handwriting on the banner matched the applicant's (see paragraph 15 above). It is also significant that all the co-defendants, who had testified against the applicant in their statements to the police and the public prosecutor, retracted their statements at the trial and denied having participated in the demonstration.

58. Thus, in the present case, the applicant was undoubtedly affected by the restrictions on his access to a lawyer in that his statement to the police was used for his conviction. Neither the assistance provided subsequently by a lawyer nor the adversarial nature of the ensuing proceedings could cure the defects which had occurred during police custody. However, it is not for the Court to speculate on the impact which the applicant's access to a lawyer during police custody would have had on the ensuing proceedings.

59. The Court further notes that neither the letter nor the spirit of Article 6 of the Convention prevents a person from waiving of his own free will, either expressly or tacitly, the entitlement to the guarantees of a fair trial (see Kwiatkowska v. Italy (dec.), no. 52868/99, 30 November 2000). However, if it is to be effective for Convention purposes, a waiver of the right to take part in the trial must be established in an unequivocal manner and be attended by minimum safeguards commensurate to its importance (see Sejdovic v. Italy [GC], no. 56581/00, § 86, ECHR 2006-II; Kolu, cited above, § 53; and Colozza v. Italy, 12 February 1985, § 28, Series A no. 89). Thus, in the present case, no reliance can be placed on the assertion in the form stating his rights that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see paragraph 14 above).

60. Finally, the Court notes that one of the specific elements of the instant case was the applicant's age. Having regard to a significant number of relevant international law materials concerning legal assistance to minors in police custody (see paragraphs 32-36 above), the Court stresses the fundamental importance of providing access to a lawyer where the person in custody is a minor.

61. Still, in the present case, as explained above, the restriction imposed on the right of access to a lawyer was systematic and applied to anyone held in police custody, regardless of his or her age, in connection with an offence falling under the jurisdiction of the State Security Courts.

62. In sum, even though the applicant had the opportunity to challenge the evidence against him at the trial and subsequently on appeal, the absence of a lawyer while he was in police custody irretrievably affected his defence rights'

Din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza fl-ismijiet **'Malcolm Said v. Avukat Ġenerali; Kummissarju tal-Pulizija'**[9] li kienet tirrigwarda numru ta' aspetti, fosthom li l-ligi fiz-zmien li fih ir-rikorrent kien gie arrestat u investigat ma kinitx tipprovdi ghad-dritt tal-assistenza legali fl-ebda hin tal-arrest, qabel jew matul l-interrogazzjoni. Il-Qorti Kostituzzjonali[10] kienet ikkunsidrat:

'*20. Madankollu, fil-każ tallum il-qorti hija tal-fehma li ma jkunx għaqli li l- proċess*

[9] Deciza mill-Qorti Kostituzzjonali nhar l-24 ta' Gunju, 2016 (Rikors kostituzzjonali numru 74/2014 JPG)
[10] Deciza fl-24 ta' Gunju 2016 (Rikors kostituzzjonali numru 74/2014 JPG)

kriminali jitħalla jitkompla bil-produzzjoni tal-istqarrija tal-attur għax tqis illi, fiċ-ċirkostanzi, in-nuqqas ta' għajnuna ta' avukat ma kienx nuqqas li ma jista' jkollu ebda konsegwenza ta' preġudizzju għall-attur billi fl-istqarrija tiegħu l-attur ammetta l-ħtija. Fiċ-ċirkostanzi huwa xieraq illi, kif qalet l-ewwel qorti, ma jsir ebda użu mill-istqarrija fil-proċess kriminali.

21. *Dan ma jfissirx illi l-istqarrija ttieħdet bi ksur tad-drittijiet fundamentali tal-attur; fid-dawl ta' dak kollu li ngħad fuq, partikolarment is-sentenza ta' Dimech il-ksur iseħħ jekk u meta jsir użu mill-istqarrija fil-proċess kriminali. Anzi, meta tqis illi fl-istqarrija l-attur ta informazzjoni utli biex jistgħu jinqabdu terzi li jittraffikaw id-droga, il-pulizija kellha raġuni tajba biex tinterroga lill-attur minnufih biex tikseb din l-informazzjoni kemm jista' jkun malajr.*

22. *Għalhekk il-qorti sejra tilqa' dan l-aggravju fis-sens biss li tgħid illi ma kienx hemm ksur tad-dritt tal-attur għal smigħ xieraq meta ttieħditlu l- istqarrija, iżda, biex ma jseħħx dak il-ksur waqt il-proċess kontra l- attur, ma hijiex sejra tħassar l-ordni tal-ewwel qorti għat-tneħħija tal- istqarrija mill-inkartament tal-proċess. Għalhekk ukoll (bla ħsara għal dak li sejjer jingħad dwar dewmien) ma huwiex il-każ li l-attur jingħata rimedju ulterjuri fil-forma ta' kumpens monetarju, u l-qorti sejra tħassar dik il-parti tas-sentenza appellata fejn l-ewwel qorti ikkundannat lill- konvenuti jħallsu lill-attur elfejn u ħames mitt euro (€2,500) bħala kum- pens għat-teħid tal-istqarrija.*'

Fis-sentenza fl-ismijiet **'The Republic of Malta v. Chukwudi Samuel Onyeabor'**[11] fejn l-imputat f'dik il-kawza ma kienx inghata l-opportunita' li jikkonsulta ma' Avukat kif gie arrestat u qabel ma gie interrogat fiz-zmien li l-ligi ma kinitx tiprovdi ghal tali dritt, gie kkunsidrat li:

'*10. In the present case, respondent Onyeabor was interrogated by the Police without having been granted access to a lawyer – notwithstanding his request for a lawyer, which was denied and this as at the time there was "a systemic restriction applicable to all accused persons".*

[11] Deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali nhar l-1 ta' Dicembru, 2016 (Bill of Indictment No. 5/2015)

Respondent thus made a statement on the 4th February 2008 without such legal assistance.

11. In Aaron Cassar vs L-Avukat Generali et, decided by the Constitutional Court on the 11th July 2016, where the accused's statement to the Police did not contain any incriminating declarations which could in any way prejudice him – while the contrary would appear to be the case here – that Court concluded that in view of what was decided in Borg vs Malta, the mere fact of a denial of legal assistance in the pre-trial stage constituted a breach of Article 6(1) of the Convention read in conjunction with Article 6(3):

"8. Iż-żamma tal-bilanċ neċessarju bejn id-diversi interessi involuti (tal- individwu, tal-komunità, tal-amministrazzjoni tal-ġustizzja) fit-twettiq tal-ħarsien tad-drittijiet fondamentali tal-individwu għandu jimmilita kontra s-sejbien ta' vjolazzjoni tal-Konvenzjoni – ħaġa serja fiha nfisha – meta ma jkun hemm ebda konsegwenzi ta' preġudizzju fuq min iqis lilu nnifsu (mingħajr ma neċessarjament ikun hekk) bħala "vittma". Din fl-aħħar mill-aħħar kienet il- motivazzjoni ta' din il-qorti fis-sentenza ta' Charles Steven Muscat v. Avukat Generali[12] *u sentenzi oħra li ġew wara, li ma sabux ksur tal-jedd għal smigħ xieraq meta min ikun ta stqarrija mingħajr ma kellu l-għajnuna ta' avukat ma jkun ġarrab ebda preġudizzju minħabba f'hekk.*

"9. Madankollu, għalkemm din il-qorti temmen u ttenni illi l-interpret-azzjoni minnha mogħtija fis-sentenzi fuq imsemmija hija interpret-azzjoni korretta u proporzjonata illi tilqa' għal abbużi min-naħa tal-prosekuzzjoni u tħares id- drittijiet ta' persuna akkużata b'reat kriminali, jidher li din l-interpretazzjoni – għallinqas fejn il-proċess kriminali jkun intemm – illum ma għadhiex aktar tenibbli fid-dawl tas-sentenza ta' Borg v. Malta imsemmija mill-ewwel qorti, li tqis il-fatt biss ta' nuqqas ta' għajnuna ta' avukat bħala ksur tal-art. 6(1) moqri mal-art. 6(3) tal-Konvenzjoni."

12. Nor has appellant Attorney General adduced any "compelling reasons" which may have justified denying respondent Onyeabor access to a lawyer at the interrogation stage.

13. While the statement in question of the accused has not been shown to be in violation of the conditions for the admissibility of an accused's statement as laid down in article 658 of the

---

[12] Constitutional Court, 8th October 2012. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata erbgha (4) fis-sentenza citata)

Criminal Code, nevertheless, for the reasons stated above, the denial of the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons must today be held to be in violation of the conditions for the admissibility of an accused's statement.

14. For these reasons the Attorney General's appeal requesting the reversal of that part of the judgement delivered by the Criminal Court on the 17th March 2016 in the names ***The Republic of Malta vs Chukwudi Samuel Onyeabor*** *whereby that Court upheld the first preliminary plea and declared the statement released by the accused as inadmissible, is denied and judgement is confirmed. Orders that the record be remitted to the Criminal Court for the continuation of proceedings against the said Chukwudi Samuel Onyeabor.'*

Decizjoni li kellha impatt sinifikanti fil-gurisprudenza Maltija hija dik moghtija mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fis-sentenza fl-ismijiet '**Mario Borg vs Malta'**[13] fejn gie kkunsidrat:

'56. Early access to a lawyer is one of the procedural safeguards to which the Court will have particular regard when examining whether a procedure has extinguished the very essence of the privilege against self-incrimination. These principles are particularly called for in the case of serious charges, for it is in the face of the heaviest penalties that respect for the right to a fair trial is to be ensured to the highest possible degree by democratic societies (see Salduz v. Turkey [GC], no. 36391/02, § 54, ECHR 2008).

57. The Court reiterates that in order for the right to a fair trial to remain sufficiently "practical and effective" Article 6 § 1 requires that, as a rule, access to a lawyer should be provided as from the first interrogation of a suspect by the police, unless it is demonstrated in the light of the particular circumstances of each case that there are compelling reasons to restrict this right. Even where compelling reasons may exceptionally justify denial of access to a lawyer, such restriction – whatever its justification – must not unduly prejudice the rights of the accused under Article 6. The rights of the defence will in principle be irretrievably prejudiced when incriminating statements made during police interrogation without access to a lawyer are used for a conviction (see Salduz, cited above, § 55).

---

[13] Deciza fit-12 ta' Jannar, 2016 u reza finali fit-12 ta' April 2016 (Application no. 37537/13)

58. Denying the applicant access to a lawyer because this was provided for on a systematic basis by the relevant legal provisions already falls short of the requirements of Article 6 (ibid., § 56).

(ii) Application to the present case

59. The Court observes that the post-Salduz case-law referred to by the Government (paragraph 53 in fine) does not concern situations where the lack of legal assistance at the pre-trial stage stemmed either from a lack of legal provisions allowing for such assistance or from an explicit ban in domestic law.

60. The Court notes that it has found a number of violations of the provisions at issue, in different jurisdictions, arising from the fact that an applicant did not have legal assistance while in police custody because it was not possible under the law then in force (see, for example, Salduz, cited above, § 56; Navone and Others v. Monaco, nos. 62880/11, 62892/11 and 62899/11, §§ 81-85, 24 October 2013; Brusco v. France, no. 1466/07, § 54, 14 October 2010; and Stojkovic v. France and Belgium, no. 25303/08, §§ 51-57, 27 October 2011). A systemic restriction of this kind, based on the relevant statutory provisions, was sufficient in itself for the Court to find a violation of Article 6 (see, for example, Dayanan v. Turkey, no. 7377/03 §§ 31-33, 13 October 2009; Yeşilkaya v. Turkey, no. 59780/00, 8 December 2009; and Fazli Kaya v. Turkey, no. 24820/05, 17 September 2013).

61. In respect of the present case, the Court observes that no reliance can be placed on the assertion that the applicant had been reminded of his right to remain silent (see Salduz, cited above, § 59); indeed, it is not disputed that the applicant did not waive the right to be assisted by a lawyer at that stage of the proceedings, a right which was not available in domestic law. In this connection, the Court notes that the Government have not contested that there existed a general ban in the domestic system on all accused persons seeking the assistance of a lawyer at the pre-trial stage (in the Maltese context, the stage before arraignment).

62. It follows that, also in the present case, the applicant was denied the right to legal assistance at the pre-trial stage as a result of a systemic restriction applicable to all accused persons. This already falls short of the requirements of Article 6 namely that the right to assistance of a lawyer at the initial stages of police interrogation may only be subject to restrictions if there are compelling reasons (see Salduz, cited above, §§ 52, 55 and 56).

63. There has accordingly been a violation of Article 6 § 3 (c) taken in conjunction with Article 6 § 1 of the Convention.'

Fis-sentenza moghtija ricentement fl-ismijiet **'Marvin Debono vs L-Avukat Ġenerali u l-Kummissarju tal-Pulizija'**[14] dwar numru ta' aspetti, fosthom rigwardanti stqarrija rilaxxata fis-sena elfejn u tmienja (2008) u ghalhekk mhux fl-istess zmien tar-rilaxx tal-istqarrijiet ta' Nicholas Dimech, il-Qorti kkunsidrat li *'ir-rikorrent jissottometti li l-fatt li huwa ċċaħħad milli jista' jikkonsulta ma' avukat matul il-ħin kollu minn x'ħin kien arrestat sa ma ħalla l- istqarrija lill-Pulizija, jikkostitwixxi minnu nnifsu ksur tal-jedd tiegħu għal smigħ xieraq. Ladarba dak iż-żmien, il-liġi ma kinitx tagħti li persuna arrestata setgħet titlob li tkun mgħejjuna minn avukat, ġablu ksur li ma jissewwiex ta' dak il-jedd. Jgħid li dan il-ksur sar attwali hekk kif ressaq quddiem il-Qorti mixli b'għadd ta' reati u l-imsemmija stqarrija ddaħħlet fl-atti tal- Kumpilazzjoni. Huwa jisħaq li fl-ebda waqt ma ngħata mill-Pulizija 'bill of rights' li kien ifissirlu x'inhuma l-jeddijiet tiegħu, kellu jwieġeb bla ma kellu għażla oħra għall-mistoqsijiet li kienu qegħdin isirulu mill-uffiċjal investigatur, u tqiegħed f'din il-qagħda meta kien għad għandu wieħed u għoxrin sena bla ma kellu l-iċken ħjiel ta' "knowledge legali" u f'ambjent li seta' jintimidah biex jistqarr ħwejjeġ meta ma jkunx irid. Huwa jsaħħaħ dan kollu b'tismija ta' deċiżjonijiet mogħtijin kemm mill-Qrati tagħna u kif ukoll mill-Qorti Ewropeja tad-Drittijiet tal-Bniedem f'dan ir-rigward;'*.

Il-Qorti wara numru ta' kunsiderazzjonijiet laqghet limitatament it-talba tar-rikorrent meta ddecidiet li *'l-jedd għal smigħ xieraq tar-rikorrent, kemm taħt il-Kostituzzjoni u kif ukoll taħt il-Konvenzjoni, jinkiser jekk kemm-il darba jsir użu mill-istqarrija li r-rikorrent ta bla ma kien mgħejjun minn avukat; imma tiċħad l-istess talba għall-bqija, billi ma jirriżulta l-ebda ksur tal-jeddijiet tar-rikorrent u la taħt l-artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u lanqas taħt l-artikoli 6 u 7 tal-Konvenzjoni biċ-ċaħda lir-rikorrent tal-aċċess għall-'file' tal-Pulizija u lanqas bit-tħaddim tad-diskrezzjoni mwettqa mill-Avukat Generali taħt l-artikolu 22(2) tal-Kapitolu 101 tal-Liġijiet ta' Malta.*

Dik il-Qorti ghalhekk ordnat li ma jista' jsir l-ebda uzu mill-istqarrija tar-rikorrent u li din titnehha mill-atti processwali tal-kaz li qieghed jitmexxa kontra tieghu quddiem

[14] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) nhar is-17 ta' Ottubru, 2018 (Rik. Nru: 40/14JRM)

il-Qorti ta' kompetenza kriminali. Permezz ta' dik is-sentenza, il-Qorti ordnat ukoll li titnehha kull xhieda moghtija matul dak il-procediment li ssemmi l-kontenut tal-istess stqarrija.

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Ir-Repubblika ta' Malta v. Martino Aiello'**[15] gie kkunsidrat li:

'Ghandu jinghad li t-trattazzjoni tal-partijiet marret oltre l- meritu tas-sentenzi hawn fuq imsemmija li jirrigwardaw li fis-sistema taghna qabel l-ghaxra ta' Frar, 2010 il-persuna ndagata jew akkuzata ma kellha ebda dritt li tkellem lill-avukat ta' l- ghazla taghha. Dan ghaliex l-istqarrija li giet rilaxxata minn Martino Aiello ggib id-data tad- 19 ta' Ottubru, 2014 u dak in-nhar Martino Aiello rrifjuta li jkellem avukat ta' fiducja tieghu.

Illi l-avukati tar-rikorrenti qajmu l-punt li Martino Aiello ma kellhux avukat prezenti mieghu meta hu rrilaxxa l-istqarrija tieghu fid-19 ta' Ottubru, 2014. It-tratazzjoni tal-partijiet kien dwar dan il-punt.

Illi dan il-punt gie finalment deciz mill-legislatur bil-promulgazzjoni ta' l-Att numru LI ta' l- 2016. Dan l-att gie operattiv fit-28 ta' Novembru, 2016 permezz ta' l-A.L. 401 ta' l-2016.

Illi l-artikolu li hu rilevanti ghall-ezercizzju in ezami hu l-artikolu 355AUA li jaghti id-dritt ta' access ghal avukat fi proceduri kriminali.

Illi t-tezi tar-rikorrenti hi semplici u lineari. Meta giet rilaxxata l-istqarrija dik il-persuna ma kellhiex id-dritt tal-prezenza ta' l-avukat. Il-konkluzjoni allura hi li tali stqarrija ghandha tkun inammissibli.

Illi t-tezi tal-Avukat Generali hi daqstant lineari. Ir-rikorrenti gie moghti d-dritt li jikkonsulta avukat ta' fiducja tieghu. Hu rrifjuta tali dritt, ma kkonsulta lil hadd u liberament u volontarjament irrilaxxa l-istqarrija hawn fuq imsemmija.

Illi din il-Qorti josserva li s-sentenza Borg v. Malta (hawn fuq citata) ma kinitx biss jitkellem fuq id-dritt li wiehed ikollu l-jedd li jikkonsulta ma avukat qabel tigi rilaxxat stqarrija. Dik is-sdentenza tghid illi f'kull stadju ta' l-investigazzjoni l-persuna susspettata jew akkuzata jrid

[15]Sentenza preliminari deciza mill-Qorti Kriminali nhar id-9 ta' Mejju, 2017 (Att ta' Akkuza numru 13/2015)

ikollha d-dritt ta' l-avukat. Kien ghalhekk li gie promulgat l-Att numru LI ta' l-2016.

Illi fil-fehma ta' din il-Qorti l-istess principji li gew applikati fis-sentnezi hawn fuq imsemmija ghandhom japplikaw f'dan il-kaz ukoll. Dan ifisser li anki jekk r-rikorrenti rrifjuta d-dritt li jikkonsulta avukat ma jfissirx li hu kien ser jirrifjuta l-prezenza ta' avukat fl- istess kamra ta' l-interrogatorju, tenut kont tal-fatt li l-artikolu fuq citat isemmi li l-avukat prezenti ghall-interrogatorju "...jippartecipa b'mod effettiv fl-interrogazzjoni...". Kif wiehed jista' japprezza din hi sitwazzjoni kompletament differenti. Logikament, ma tistax tipenalizza persuna li ghamel ghazla fuq parametri kompletament differenti minn dawk li huma in vigore llum.

Ghaldaqstant, ghal dawn ir-ragunijiet din il-Qorti tilqa l-eccezzjoni tar-rikorrenti. Tiddikjara l-istqarrija tad-19 ta' Ottubru, 2014 rilaxxat mir-rikorrenti bhala nammissibbli. Tali stqarrija ma tistax tigi prodotta waqt il-guri jew kopja taghha moghtija lill-gurati.'

Madankollu, dik is-sentenza kienet giet appellata fejn il-Qorti tal-Appell Kriminali[16] ikkunsidrat u ddeciediet is-segwenti:

'18. Ghalhekk, il-kwistjoni sollevata fl-eccezzjoni tal-akkuzat appellat, arginata kif inhi esklussivament fuq id-dispozizzjonijiet tal-artikolu 6(1) u (3) tal- Konvenzjoni Ewropea dwar Drittijiet tal-Bniedem (u l-artikolu korrispondenti tal-Kostituzzjoni, l-artikolu 39(1)(6)) hi wahda li, minkejja dak sottomess mill- appellat waqt it-trattazzjoni, taqa' biex tigi regolata skont l-artikolu 46(3) tal- Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea, li jipprovdu li l-Qorti li quddiemha tqum il-kwistjoni ghandha tibghat il-kwistjoni quddiem il-Prim Awla tal-Qorti Civili kemm-il darba fil-fehma taghha t-tqanqil tal- kwistjoni ma tkunx semplicement frivola jew vessatorja. Il-kwistjoni sollevata fl-eccezzjoni tal-akkuzat appellat, ghalhekk, ma tistax tigi deciza a priori minn din il-Qorti, u lanqas setghet tigi hekk deciza mill-Qorti Kriminali qabilha.

*19. Illi gjaldarba l-kwistjoni imqanqla la hija wahda frivola u lanqas vessatorja, din il-Qorti, wara li rat l-artikolu 46(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 4(3) tal- Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta, qed tibghat lil-Prim'Awla tal-Qorti Civili, l- kwistjoni dwar **jekk bl-uzu fil-guri kontra l-akkuzat appellat Martino Aiello tal- istqarrija rilaxxjata minnu lill-***

[16] Deciza fit-9 ta' April, 2018 (Att ta' Akkuza Numru 13/2015)

pulizija fid-19 ta' Ottubru 2014 jigix lez id-dritt tal-istess Martino Aiello ghal smigh xieraq sancit bl-artikolu 39(1)(3) tal-Kostituzzjoni u l-artikolu 6(1)(3) tal-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad- Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fondamentali.

20. Tiddiferixxi dan l-appell sine die sakemm tigi deciza definittivament il- kwistjoni fuq riferita.'

Ir-referenza Kostituzzjonali[17] ghada sal-lum il-gurnata mhijiex deciza.

Sentenza ta' relevanza sostanzjali hija dik fl-ismijiet '**Il-Pulizija (Spettur Malcolm Bondin) vs Aldo Pistella'**[18] fejn fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, gie kkunsidrat li:

'Riferibbilment ghall-kaz in ezami, jirrizulta illi Aldo Pistella nghata dritt li jkellem lill-avukat ta` ghazla tieghu qabel irrilaxxja l-istqarrija lill-Ispettur Malcolm Bondin. L-ispettur koncernat ikkonferma li hekk kien il-kaz, kemm meta xehed fil-kors ta` dan il-procediment, kif ukoll meta xehed fil-kawza kriminali. In partikolari, fis-seduta tal-kawza kriminali tal-20 ta` Ottubru 2014 stqarr illi :-

"Minn hemm hekk komplejna bl-investigazzjonijiet mas-sur Aldo Pistella fejn jien tajtu d-drittijiet tieghu u fejn tajtu d-dritt tal-parir legali fejn xtaq li jkellem avukat u fil-fatt kien tkellem ma` l-avukat tieghu Dr Sarah Sultana personalment, kien tkellem l-ghada filghodu fejn kienet giet tkellmu gewwa l-kwartieri tal-Pulizija. Wara li ha l- parir legali kont komplejt bl-investigazzjonijiet mieghu...." (ara fol 19 u 20 tal-process kriminali).

Mill-istqarrija rrizulta wkoll illi Pistella kkonferma li fehem it-twissija moghtija lilu mill-pulizija u li kien kellem lil avukat tieghu qabel ma rrilaxxja l- istqarrija. Insibu a fol 29 :

"M: Fhimtha t-twissija li ghadni kif tajtek?

T: Iva.

M: Tikkonferma li kellimt lil avukat tieghek Dr Sara Sultana u gejt moghti dokument bid-

[17] Fl-ismijiet 'Ir-Repubblika ta' Malta Vs Aiello Martino' pendenti quddiem il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) bir-referenza 38/2018.
[18] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Gurisdizzjoni Kostituzzjonali) nhar is-27 ta' Gunju, 2017 (Refereza Kostituzzjonali Numru: 104/16JZM).

drittijiet kollha tieghek bil-lingwa taljana?

T: Iva."

Madanakollu rrizulta wkoll illi Pistella ma kienx assistit mill-avukat ta` ghazla tieghu waqt it-tehid tal-istqarrija. Gara hekk ghaliex fiz-zmien meta Pistella kien qed jigi nvestigat, ma kienx hemm dritt li min kien qed jigi nvestigat jitlob li jkun assistit minn konsulent legali waqt it-tehid ta` l- istqarrija.

Din hija propju l-kwistjoni mertu tar-referenza kostituzzjonali odjerna, ossija jekk il-kaz ta` persuna li ma jkollhiex assistenza legali fl-istadju meta tkun giet arrestata u interrogata jikkostitwix ksur tal-jedd ghal smigh xieraq kif tutelat bl-Art 6 tal-Konvenzjoni.

Il-Qorti hadet nota tal-fatt li Aldo Pistella ddikjara li talab l-assistenza ta` avukat izda dak l-avukat ma kienx prezenti waqt l-interrogatorju.

Irrizulta wkoll mix-xiehda tal-Ispettur Bondin fil-proceduri kriminali illi waqt li kien qed jaghti l-istqarrija, Pistella kkopera izda kellu problema bejn li ried jikxef il-persuni involuti u bejn li ma riedx ; ghalhekk kien rega` nsista li jkellem lill-konsulent legali izda din it-talba kienet michuda.

L-ispettur xehed hekk a fol 25 :-

"Is-sinjur ikkopera maghna bis-shih. Il-problema li kellu s-sinjur qisu bejn jixtieq jikkopera mal-pulizija u jghid verament min huma nvoluti n-nies u minn ghand min kien qed jixtri u jassistina f`dawk l- affarijiet u bejn qed jibza` minn dawn l-affarijiet. Ghax f`hin minnhom xtaq li jghinna u f`hin minnhom rega` talab biex jitkellem fil-fatt ma` l-avukat, ghidtlu li ma jistax."

Ghal din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l- interrogazzjoni jwassal ghal sitwazzjoni fejn l-uzu ta` l-istqarrija mehuda minghajr l-assistenza legali tammonta ghal lezjoni tad-dritt ghal smigh xieraq tal-imputat skont l-Art 6 tal-Konvenzjoni.

Din il-Qorti tqis li ghall-kaz odjern ghandha tapplika l- gurisprudenza l-aktar ricenti tal-ECHR u tal-qrati taghna fejn inghad kjarament li d-dritt ta` l-applikant jigi rrimedjabbilment ippregudikat meta hu jirrilaxxa stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma

kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu. '

F'dik is-sentenza saret referenza ghal kazistika u ghad-Direttiva tal-Unjoni Ewropea bin-numru 2013/48/EU. Il-Qorti ddeciediet li:

'Fil-fehma ta` din il-Qorti, il-fatt li persuna ma kinitx assistita minn avukat waqt l-interrogazzjoni u waqt l-istess interrogazzjoni talbet li terga` tkellem lill-avukat u tali talba giet michuda, iwassal ghal sitwazzjoni fejn id- dritt ta` dik il-persuna, fil-kaz tal-lum Aldo Pistella, kien irrimedjabbilment ippregudikat stante illi huwa rrilaxxja stqarrijiet waqt l-interrogazzjoni meta ma kienx assistit minn avukat u in segwitu dawk l-istqarrijiet jintuzaw kontra tieghu.

Issa rrizulta wkoll illi l-kawza kriminali ghadha pendenti.

Ghalkemm il-qorti ta` gurisdizzjoni kriminali eventwalment taghti decizjoni fil-mertu wara li jkun inghalaq il-gbir tal-provi, tenut kont tal- konsiderazzjonijiet kollha premessi, m`ghandux ikun illi l-kawza kriminali titkompla bl-istqarrija ta` Aldo Pistella lill-Ispettur Malcolm Bondin tkun taghmel prova ladarba rrizulta li waqt it-tehid tal- istqarrija ma kienx prezenti l-avukat ta` Aldo Pistella.

Del resto l-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija t-tnejn sostnew illi l-kaz tal-pulizija kontra Aldo Pistella mhuwiex fondat biss fuq l-istqarrija ta` l-akkuzat izda fuq provi ohra wkoll.

Ghalkemm jibqa` l-principju li procediment gudizzjarju ghandu jitqies fit-totalita` tieghu sabiex jigi determinat kienx hemm ksur tal- jedd ghal smigh xieraq, tibqa` l-konsiderazzjoni li m`ghandu jsir ebda uzu mill-istqarrija ta` Aldo Pistella fil-process kriminali sabiex meta jintemm il-process kriminali, ma jkunx mittiefes b`irregolaritajiet.*'*

Fis-sentenza fl-ismijiet **'Christopher Bartolo (KI 390981M) VS Avukat Generali Kummissarju tal-Pulizija'**[19], il-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) kienet ikkunsidrat li:

[19] Deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili (Sede Kostituzzjonali) nhar it-23 ta' Novembru, 2017 (Rikors Numru: 92/2016 JPG)

'Fin-nota ta' sottomissjonijiet taghhom, l-intimati jargumentaw illi l-ilment tar- rikorrent fil-meritu huwa nfondat peress illi huwa kien inghata d-dritt li jikkonsulta ma' avukat qabel l-interrogazzjoni, u filfatt kien ezercita dan id-dritt, u illi s- sentenza citati minnu fir-rikors promotur ma huma ta' l-ebda sostenn ghal l-ilment tar-rikorrent peress illi dawn jipprospettaw sitwazzjoni fejn l-interrogat ma thalliex ikellem avukat qabel ma ttehdulu l-istqarrija.

Il-Qorti rat pero illi l-ilment tar-rikorrent fir-rikors promotur tieghu m'huwiex illi ma thalliex jikkonsulta ma' avukat qabel ma ttehdietlu l-istqarrija (hlief fir-rigward tat-tieni wahda), izda proprju illi l-assistant legali tieghu ma kienx prezenti ***waqt*** *it- tehid tal-istqarrija, kif jidher per ezempju minn paragrafu 8 u 13 tar-rikors promotur.* ***M'huwiex ikkontestat illi r-rikorrent ma giex interrogat fil-presenza tal-avukat tieghu, anke ghaliex wara kollox, f'dak iz-zmien il-ligi stess ma kienitx tippermetti dan.***

Fis-sentenza fl-ismijiet ***Panovits v. Cyprus*** *deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-11 ta' Dicembru 2008 intqal illi: "...the Court observes that the concept of fairness enshrined in Article 6 requires that the accused be given the benefit of the assistance of a lawyer already at the initial stages of police interrogation.* ***The lack of legal assistance <u>during an applicant's interrogation</u> would constitute a restriction of his defence rights in the absence of compelling reasons that do not prejudice the overall fairness of the proceedings."***

Fuq l-istess linja ta' hsieb, fis-sentenza fl-ismijiet ***Dayanan v. Turkey*** *deciza mill- Qorti ta' Strasbourg fit-13 ta' Ottubru 2009 u citata fir-rikors promour tar-rikorrent:*

"In accordance with the generally recognised international norms, which the Court accepts and which form the framework for its case- law, ***an accused person is entitled, as soon as he or she is taken into custody, to be assisted by a lawyer, and not only <u>while being questioned</u>*** *(for the relevant international legal materials see Salduz, cited above, §§ 37-44). Indeed, the fairness of proceedings requires that an accused be able to obtain the whole range of services specifically associated with legal assistance. In this regard, counsel has to be able to secure without restriction the fundamental aspects of that person's defence: discussion of the case, organisation of the defence, collection of evidence favourable to the accused, preparation*

for questioning, support of an accused in distress and checking of the conditions of detention."

Il-fatt illi l-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg evolviet sussegwentement ghas- sentenza ta' ***Salduz*** *b'mod illi l-interpretazzjoni tad-dritt ghal smiegh mill-Qorti bdiet tikkonsidra li huwa necessarju li l-arrestat jithalla jkollu l-assistenza ta' avukat waqt l-interogattorju hija kkonfermata bl-aktar mod car fis-sentenza fl- ismijiet* ***Brusco v. France*** *deciza fl-14 ta' Ottubru 2010, fejn il-Qorti ta' Strasbourg ibbazat il-konkluzjoni taghha mhux biss fuq l-fatt illi Brusco ma thalliex ikellem avukat qabel ma gie interrogat izda anke ghaliex ma kellux access ghal avukat waqt l-ewwel interogazzjoni tieghu u l-interogazzjonijiet l-ohra kollha ta' wara dik, u dan a kuntrarju ta' dak li jezigi l-Artikolu 6:*

"L'avocat n'a donc été en mesure ni de l'informer sur son droit à garder le silence et de ne pas s'auto-incriminer avant son premier interrogatoire ni de l'assister lors de cette déposition et lors de celles qui suivirent, comme l'exige l'article 6 de la Convention."

Konferma terga aktar cara ta' dan, tinsab fis-sentenza fl-ismijiet ***Navone and others v. Monaco*** *deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fl-24 ta' Ottubru 2013, fejn il- Qorti ikkonkludiet illi l-ligi ta' Monaco, li kienet tippermetti biss konsultazzjoni ma' avukat qabel l-interrogatorju, u ma kienitx tippermetti illi l-avukat ikun prezenti waqt l-interogazzjoni*[20]*,* ***kienet leziva tad-dritt ta' smiegh xieraq****:*

"Or, en l'espèce, nul ne conteste qu'à l'époque des faits, le droit monégasque ne permettait pas aux personnes gardées à vue de bénéficier d'une assistance d'un avocat pendant les interrogatoires : une telle assistance était donc automatiquement exclue en raison des dispositions légales pertinentes. La Cour relève en effet que le droit interne ne prévoyait qu'une consultation avec un avocat au début de la garde à vue ou de la prolongation de celle-ci, pendant une heure maximum, l'avocat étant en tout état de cause exclu des interrogatoires dans tous les cas.

(...)

[20] Bhas-sistema Maltija f'dak iz-zmien. (Din ir-referenza tinsab fin-nota ta' qiegh il-pagna enumerata tnejn (2) fis-sentenza citata)

Par conséquent, la Cour ne peut que constater que les requérants ont été automatiquement privés de l'assistance d'un conseil au sens de l'article 6 lors de leur garde à vue, la loi en vigueur à l'époque pertinente faisant obstacle à leur présence durant les interrogatories."

Il-Qorti rat ukoll illi anke l-Qrati ordinarji Maltin diga bdew jesprimu d-dubbji taghhom rigward jekk, il-ligi, kif kienet dak iz-zmien, kienetx tiggarantixxi adegwatament d-dritt ta' smiegh xieraq konsiderat illi ma kienetx tippermetti illi suspettat jkollu assistenza legali waqt l-interrogatorju, u dan kif jidher fis-sentenza tal-Qorti tal-Appell Kriminali deciza fis-6 ta' Ottubru 2016 fl-ismijiet ***Il-Pulizija (Spetur Jesmond J. Borg) vs Jason Cortis*** *fejn intqal illi:*

"...jista' jkun hemm lok ghal-dibattitu dwar kemm il-provvedimenti tal-Kap 9 jirrispekkjaw d-dritt ghall-assistenza legali moghti lill- arrestat tenut kont ukoll illi dan id-dritt, kif ezistenti llum taht il-ligi taghna, huwa ristrett ghal siegha qabel l-interoggatorju u b'hekk jeskludi l-jedd tal-presenza tal-avukat waqt l-istess interrogatorju. *F'dak l-istadju l-arrestat huwa soggett ghal mistoqsijiet diretti u suggestivi bir-risposti taghhom, anke jekk jghazel li ma jwegibx, bit- traskrizzjoni tieghu tkun eventwalment esebita fil-proceduri kontrih fejn ikun meqjus innocenti sakemm pruvat mod iehor."*

Huwa car ghalhekk illi skont il-gurisprudenza kostanti tal-Qorti ta' Strasbourg, hekk kif zviluppat u evolviet sussegwentement ghas-sentenza ta' Salduz, il- garanzija u protezzjoni ta' smiegh xieraq tirikjedi illi l-arrestat jinghata l-possibilita li jkollu mieghu avukat tal-fiducja tieghu waqt, u mhux biss qabel, l-interogazzjoni. Ghalhekk jidher illi l-argument tal-intimati illi dan l-ilment tar-rikorrent huwa nfondat ghaliex kienet inghata l-possibilita li jkellem avukat qabel l-ewwel interrogatorju huwa nsostenibbli ghaliex mill-gurisprudenza appena citata, jidher car illi l-arrestat ghandu jinghata l-possibilita li jkollu avukat prezenti waqt l- interogazzjoni.

M'huwiex kontestat, illi fiz-zmien in kwistjoni ***kien hemm restrizzjoni sistematika*** *li kienet timpedixxi lill-arrestat milli jkollu avukat tal-fiducja tieghu prezenti waqt l-interrogazzjoni. M'huwiex ikkontestat ukoll illi r-rikorrent ma thalliex ikollu avukat prezenti waqt l-ewwel interogazzjoni, u illi ma inghatax access ghall-avukat tieghu qabel jew waqt it-tieni interogazzjoni. Dan il-fatt wahdu, skont il-gurisprudenza tal-Qorti ta' Strasbourg,*

huwa bizzejjed biex tinstab lezjoni tad-dritt ta' smiegh xieraq.

Il-Qorti pero ma tistghax ma tirrilevax illi dan huwa kaz gravi u partikolari, fejn ir- rikorrent huwa afflitt minn marda serja u terminali, tant li fi zmien tal- interogazzjoni kien ikollu jaghmel sitt sieghat dialysis, fi granet alternattivi u filfatt kien gie arrestat hekk kif kien ghadu hareg minn sitt sieghat dialysis. Il-Qorti tinsab mhassba mmens illi l-pulizija ma zammew ebda record tal-kondizzjoni ta' sahha tar-rikorrent, b'mod illi ma jistghux jikkonfermaw jekk kienux taw cans lir- rikorrent jiekol u jixrob bejn sitt sieghat dialysis u l-interogazzjoni tieghu jew le, skont kif qed jallega r-rikorrent. Il-Qorti tfakkar illi sakemm ir-rikorrent kien fil- kustodja tal-pulizija, il-pulizija kienet responsabbli ghal sahhtu u ghalhekk kellha tara li jkollha informazzjoni sufficjenti dwar il-kondizzjoni medika tar-rikorrent sabiex tigi salvagwardjata sahhtu u li r-rikorrent ma jithalliex bil-guh u bil-ghatx wara sitt sieghat dialysis.

Il-Qorti hija tal-fehma illi mill-provi prodotti rrizulta l-kondizzjoni medika tar- rikorrent, li kienet tikkawzalu ugiegh kbir, ansjeta u depressjoni, dana kollu jirrendi r-rikorrent persuna vulnerabbli, specjalment ikkonsidrat illi l-ewwel interogazzjoni segwit sitt sieghat dialysis. Barra minn hekk, skont it-testimonjanza mhux kontradetta tal-psikologu Nicholas Briffa, a fol 128 – 129, ir-rikorrent huwa persuna suxxettibbli, u reza vulnerabbli minhabba l-kondizzjoni medika u d- depressjoni li minnha kien jbaghti. Di piu' l-fatt illi r-rikorrent ma kellu l-ebda esperjenza ta' interrogatorju, tirrendih aktar vulnerabbli.

Il-Qorti rat ukoll illi l-intimati ma ressqu l-ebda prova li kien hemm xi ragunijiet impellanti - "compelling reasons" - sabiex ir-rikorrent ma jithalliex ikollu avukat prezenti waqt l-interogazzjonijiet tieghu. Ghalhekk, ikkonsidrat li dak iz-zmien kien hemm restrizzjoni sistematika ghad-dritt ta' assistenza legali waqt l-interrogazzjoni, l-effetti ta' liema kienu aggravati f'dan il-kaz minhabba l-vulnerabbilita tar- rikorrent, u galadarba l-intimati ma ressqu l-ebda prova li kien hemm ragunijet serji u mpellenti li jistghu jiggustifikaw ir-restrizzjoni tad-dritt ta' assistenza legali sofferta mir-rikorrent, il-Qorti tikkonkludi illi l-ilment tar-rikorrent illi d-dritt tieghu ghal smiegh xieraq gie lez, huwa fondat.

Ghalhekk, il-Qorti tiddikjara illi r-rikorrent sofra lezjoni tad-dritt tieghu ghal smiegh xieraq minhabba restrizzjoni mhux gustifikata ghad-dritt tieghu ta' access ghal avukat.'

Din is-sentenza giet appellata mill-Avukat Generali u mill-Kummissarju tal-Pulizija, fejn il-Qorti Kostituzzjonali[21] fost numru ta' kunsiderazzjonijiet, ikkunsidrat li:

'35. Fil-kaz odjern jirrizulta car li fl-istqarrijiet tieghu r-rikorrent, minkejja li qabel ma irrilaxxja l-ewwel stqarrija, l-avukat tieghu kien tah il-parir li f'dak l-istadju ma jghid xejn lill-pulizija, huwa xorta wahda iddecieda li jirrispondi ghad-domandi waqt l-interrogazzjoni, bir-rizutlat li stqarr certu fatti inkriminanti ghalih in kwantu ammetta li kien jixtri l-blokkok tal-cannabis, kemm ghall-konsum personali tieghu kif ukoll sabiex ibiegh lil terzi. Fil-fatt stqarr li kien ibiegh minnha lill-barranin li kienu Ghawdex. B'dan il-mod huwa kien ammetta li kien jittraffika dik id-droga. L-istess ammissjoni kienet giet ripetuta fit-tieni stqarrija fejn ir-rikorrent amplifika wkoll dwar minn ghand min kien jixtri d-droga.

36. Mill-premess jirrizulta manifest li l-istqarrijiet rilaxxjati mir-rikorrent ser ikollhom kif fil-fatt gja` kellhom quddiem il-Qorti Kriminali impatt fil- proceduri kriminali, mhux in kwantu ghall-ammissjonijiet, izda in kwantu l- kontenut taghhom kien ittiehed in konsiderazzjoni fil-quantum tal-piena imposta fuqu mill-Qorti Kriminali, u issa huwa car li anke l-Qorti tal-Appell Kriminali ser tiehu konsiderazzjoni tal-kontenut tal-istqarrijiet f'dan ir- rigward. Ghalhekk, ghalkemm il-proceduri kriminali ghadhom pendenti u ghalhekk ma jistax f'dan l-istadju jigi determinat jekk kienx hemm lezjoni ta' smigh xieraq f'dawk il-proceduri, jekk l-istqarrijiet jithallew fil-process tal- proceduri kriminali, dawn wisq probabbilment ser isir uzu minnhom mill- Qorti tal-Appell Kriminali bi pregudizzju jew vantagg ghall-akkuzat fil- kwantifikazzjoni tal-piena, kemm dik karcerarja kif ukoll ghal dak li tirrigwarda l-multa li tista' tigi imposta.

37. Fid-dawl tal-premess it-tehid tal-istqarrijiet zgur li ser ikollhom impatt fuq l-ezitu tal-process kriminali u, ladarba dan isir, x'aktarx ser isir ksur tad- dritt tal-rikorrent ghal smigh xieraq tenut kont tal-fatt li dawn gew rilaxxjati mir-rikorrent fl-assenza ta' avukat li jassistih. Ghalhekk huwa xieraq li, filwaqt li f'dan l-istadju ma jistax jinghad jekk kienx hemm lezjoni ta' dan id- dritt fundamentali tar-rikorrent peress li l-proceduri kriminali ghadhom pendenti, dawn ma jithallewx jibqghu fl-inkartament tal-process kriminali'

Il-Qorti Kostituzzjonali kienet laqghet **limitatament**l-appell tal-Avukat Generali u l-

[21] Sentenza fl-ismijiet 'Christopher Bartolo v. (1) Avukat Generali; u (2) Kummissarju tal-Pulizija' deciza fil-5 ta' Ottubru, 2018 (Rikors numru 92/16 JPG)

Kummissarju tal-Pulizija...', you instead state the following: '*Kienet laqghet l-appell tal-Avukat Generali u l-Kummissarju tal-Pulizija, irrevokat is-sentenza appellata u minflok, laqghet l-eccezzjoi tal-intimati in kwantu l-proceduri odjerni huma intempestivi, u ordnat, minfok, li biex ma jsehhx ksur tad-drittijiet tar-rikorrent ma jsirx aktar uzu miz-zewg stqarrijiet rilaxati mir-rikorrent fil-proceduri kriminali..*'

Fis-sentenza moghtija ricentement minn din il-Qorti fl-ismijiet **'Il-Pulizija Spettur Dennis Theuma Spettur Spiridione Zammit Vs Claire Farrugia**[22]' gie kkunsidrat li:

'*Il-kliem uzati f'dik it-twissija hija 'int ghazilt li ma tixtieqx tikkonsulta jew tigi assistit', ma jirrizultax jekk il-kliem 'tigi assistit' jirreferix ghal qabel l-istqarrija jew matul. Madankollu tenut kont tal-fatt li l-ligi fiz-zmien li l-appellanta ghamlet iz-zewg stqarrijiet ma kinitx tiprovdi d-dritt li tkun assistita waqt it-tehid tal-istqarrija jikkonferma li l-kliem 'tigi assistit' f'dik it-twissija qieghed jirreferi ghal qabel l-ghoti tal-istqarrija. Din il-Qorti tikkunsidra wkoll li l-fatt li l-appellanta irrifjutat id-dritt li tikkonsulta ma Avukat qabel l-istqarrija kif kellha kull dritt li taghmel, ma jfissirx li hi kienet ser tirrifjuta li tkun assistita matul l-interrogazzjonijiet li kieku kellha d- dritt. Ghalhekk din il-Qorti, kuntrarjament ghal dak li stqar l-Avukat Generali fin- nota tieghu ma tistax tintepreta' r-rinunzja tal-appellanta milli tikkonsulta ma' Avukat qabel it-tehid tal-istqarrija bhala rinunzja tacita ghad-dritt li jkun hemm prezenza ta' Avukat waqt it-tehid tal-istqarrijiet u dan stante li fiz-zmien tat-tehid tal-istqarrijiet, il-ligi ma kinitx tipprovdi ghal dan id-dritt u ghalhekk l-appellanta ma kellha l-ebda ghazla x'taghmel rigwardanti l-prezenza o meno ta' Avukat waqt l- interrogatorju.*

Tenut kont ta' dan, din il-Qorti sabiex ma jigux lezi d-drittijiet tal-appellanta sejra tiskarta iz-zewg stqarrijiet maghmulha mill-appellanta u tiddikjarahom inammissibli.'

Ikkunsidrat;

Illi l-imputat ghamel numru ta' allegazzjonijiet serji rigwardanti l-arrest u l-mod ta' kif ittiehdu l-istqarrijiet in kwistjoni. In oltre, huwa spjega li ghandu l-kundizzjoni ta' '*acute asthma*' u jghid li beda' jaghtih *panic attack* u *asthma attack* u ghamel numru ta' allegazzjonijiet fosthom li ma nghatax l-*inhaler* u li sussegwentement ma riedx l-inhaler. Fi kliemu fis-seduta ta' nhar is-sitta u ghoxrin (26) ta' Gunju tas-sena elfejn u

[22] Deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-20 ta' Novembru, 2018 (Appell Numru: 259/2018)

sbatax (2017) xehed li '*ghidt hawn hawn xi haga hazina jien ma ridx immis dak l-inhaler b'xejn, ghdltu kif ghandi dak ghandi tieghi*'. Din il-Qorti ma thoss illi f'dan l-istadju ghandha tidhol dwar il-veracita' o meno tal-allegazzjonijiet maghmulha mill-imputat dwar l-arrest u l-interrogattorju u lanqas dwar il-kwistjoni tal-kundizzjoni medika tal-asthma li l-imputat jghid li jbaghti minnha u ghalhekk dwar jekk kellux jitqies bhala persuna vulnerabbli. Madankollu, kif tajeb irrimarkat il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali fis-sentenza appellata '*Minn dakinhar li kien interrogat l-imputat sallum kellna zviluppi fil-gurisprudenza kemm dik Ewropea kif ukoll dik ta' Malta tant li l-ligi llum inbidlet u tippermetti l-avukat tal-ghazla tieghek ikun prezenti waqt l-interrogatorju. Kieku dan il-provvediment kien fis-sehh kieku ma kienx ikun hemm lok ghall-allegazzjonijiet li qieghed jaghmel l-imputat ghaliex prezenti kien ikun hemm l-avukat tal-ghazla tieghu.*'

Illi l-Qorti fis-sentenza appellata wara analizi ta' gurisprudenza, iddeciediet li tiskarta tali stqarrijiet bhala prova inammissibbli u kwalunkwe referenza li ssir ghalihom mix-xhieda tal-Prosekuzzjoni.

Din il-Qorti kemm abbazi tad-*Direttiva 2013/48/UE tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tat-22 ta' Ottubru 2013 dwar id-dritt ta' aċċess għas-servizzi ta' avukat fi proċedimenti kriminali u fi proċedimenti ta' mandat ta' arrest Ewropew, u dwar id-dritt li tiġi infurmata parti terza dwar iċ-ċaħda tal-libertà u d-dritt għal komunikazzjoni ma' partijiet terzi u mal-awtoritajiet konsulari, matul iċ-ċaħda tal-libertà* li giet trasposita fil-ligi Maltija kif ukoll abbazi tal-izvillup gurisprudenzjali taqbel li l-Ewwel Qorti fis-sentenza appellata kienet korretta meta ddeciediet li tiskarta tali sqarrijiet bhala prova inammissibli u dan minkejja li fiz-zmien tal-ghoti tal-istqarrijiet in kwistjoni, il-ligi ma kienitx tiprovdi ghad-dritt li persuna tkun assistita minn Avukat mill-bidu tal-investigazzjonijiet u ghalhekk anke matul l-interrogatorju.

Minkejja li fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) l-imputat kien irrifjuta d-dritt li jottjeni parir legali qabel l-interrogazzjoni, dan ma jfissirx li f'kaz li l-imputat kellu d-dritt li jkun assistit minn Avukat waqt l-ghoti tal-

istqarrijiet, huwa kien ser jirrifjuta li jezercita dan id-dritt. In oltre, skont kif jirrizulta mill-atti ossia mid-dikjarazzjoni a fol 14, l-arrest li sehh fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) kien '*in konnessjoni ma' allegat reat ta' ingurji jew theddid kontra ufficcjali pubblici*'. Din il-Qorti taqbel ukoll li kwalunkwe referenza li ssir ghall-istqarrijiet ghandha wkoll tigi skartata u dan mhux limitat ghal xhieda prodotti mill-prosekuzzjoni kif iddeciediet l-Ewwel Qorti fis-sentenza appellata izda minn kull xhud u ghalhekk inkluz fejn l-imputat fix-xhieda moghtija minnu jaghmel referenza ghall-istqarrijiet. La darba l-istqarrijiet kollha moghtija mill-imputat qeghdin jigi dikjarati bhala inammissibli, kwalunkwe referenza ghal dawn il-provi ossia stqarrijiet inammissibli hija wkoll inammissibli.

Ghalhekk din il-Qorti qieghda b'referenza ghat-talba maghmula mill-Avukat difensur tal-imputat fis-seduta ta' nhar l-ghoxrin (20) ta' Novembru tas-sena elfejn u tmintax (2018), tilqa' t-talba u tiddikjara l-erba' (4) stqarrijiet rilaxxati mill-imputat ossia tnejn rilaxxati nhar il-hdax (11) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) u tnejn rilaxxati fil-wiehed u tletin (31) ta' Awwissu tas-sena elfejn u ghaxra (2010) bhala inammissibli u qieghda ghalhekk tordna l-isfilz tal-istqarrijiet rilaxxati mill-imputat. Konsegwentement tiddikjara li kwalunkwe prova u partijiet ta' xhieda inkluz dik tal-imputat fejn issir referenza ghal dawn l-istqarrijiet hija wkoll inammissibli u ghalhekk sejrin jigu skartati.

Il-Qorti tordna l-prosegwiment tas-smiegh tal-appell.

(ft) Consuelo-Pilar Scerri Herrera
Imhallef
VERA KOPJA

Franklin Calleja
Deputat Registratur